

V.

Jézus, a Mester.

Jézus otthona, Názáreth, egy kicsiny és jelentéktelen falu volt. Az Ó-Testamentumban nem fordul elő, s csak az evangéliumoknak köszönheti, hogy neve fennmaradt. A Tiberiás-tavától nyugatra s a Földközi-tengertől keletre csaknem a középén feküdt. 4—500 láb magas dombok körítették. Ezek egyikéről el lehetett látni a Földközi-tengerre és a Karmel-hegyre (nyugaton), a galileai síkságra és a sámariái hegyekre (délen), s a hó-boritotta Hermonra (északon). Jeruzsálem, Sámarián át, (dél felé), mintegy három napi, — Tyrus és Sidon partjai a Lebánon árnyékában (észak felé) kevesebb mint három napi járóra feküdtek. Az említett pontok s a Tiberiás keleti partja között elterülő helynél többet Jézus aligha látott e világból. — Názáreth kapuján bemelve, láthattunk volna szűk utcákat alacsony házakkal s ezek mellett udvarokkal. A legfeltűnőbb épület a zsinagóga lehetett. A lakók földműveléssel, kis-iparral s kereskedéssel foglalkoztak. A kissé nyers és darabos galileai tájnyelvet beszélték, miről a jeruzsálembeliek könnyen reájok ismertek. Názáreth népének sokkal gyengébb hirneve volt, mintsem közülök bárki is rabbit vagy profétát remélhetett volna. Hozzá még — úgy látszik — nagyon is szűk

látkörtiek és vakbuzgók voltak; nemcsak megbotránkoztak a Jézus beszédein, hanem *ki is üzték őt a városból, egész a hegynek széléig, hogy onnan letaszítsák.* — Ebben az ismeretlen zsidó faluban nőtt fel Jézus, mint valószínűleg legidősebb fia egy több tagból álló s ács-mesterséggel foglalkozó családnak.

De lássuk, miket olvashatott s mily nevelésben részesülhetett? — Az Ó-Testamentum könyvein kívül olvashatta az „Énoch könyvét,” a „Salamon zsoltárait,” s néhány más kéz-iratot, melyek a népies messiási reménykedéseket tartalmazták. Görög és latin könyvekből aligha tudott valamit; a természet-tudományból annyit, a mennyit egy éber megfigyelő megszerezhet. A nagy világi politikáról, Róma roppant hatalmáról és törvényeiről keveset tudhatott.

Jézus, úgy látszik, 30 éves koráig Názárethben élt. A nép csak úgy ismerte őt, mint az ácsmester fiát vagy ácsot. Nathanael, a kánai, sem hallott eddig felőle, pedig csak pár órányira lakott Názárethtől. — Mit tett e 30 év alatt!? Miről gondolkozott magában és hallgatagon!? Minő titkos indok ösztönözte, hogy egyszer-csak megjelenjék a Keresztelőnél, — s később ennek a helyébe lépjen, ugyanazon bátorsággal, de új s eredeti tekintélyvel, méltósággal!! — Nyilvános élete csak egy vagy legfőlebb három évre terjedett; meggyalázó halállal záródott, — de pályafutása mégis új korszakot jelöl a világ történelmében. Miben áll Jézusnak e páratlansága és egyedül-állósága? Mit adott ő a világnak, mire ennek szüksége volt s mivel más emberek nem bírtak?

Tán állítólagos természet-fölötti hatalmában s csodatételeiben, melyekre a világ olyan sokat szokott adni, volt páratlan és egyedül-álló? — Csodatételeket

másokról is olvashatunk. Jézus csodáit, lényegükben, az Ilyés és Elizeus történeteiben is megtaláljuk, még a halott-feltámasztást is; de azért a világ nem nagyon érdeklődik e proféták iránt. — Vagy tán azért áll páratlanul, mert egészen új igazságokat hirdetett? — Tanításai nagy részének hasonmását a korábbi tanítóknál is megtaláljuk. Az ő legszebb törvénye: „szerezzed felebarátodat, mint önmagadat” — csak idézet. A halhatatlanság hite is a zsidók közt akkor csaknem általános volt.

Más bűn-nélküli ember is élt, pl. Énoch. Voltak még feddhetetlen emberek s proféták, kikben ez a világ bünt nem talált. Jézus maga Nathanaelt igaz embernek nevezi, stb. — De mindezek daczára is érezzük, hogy Jézus páratlanul kimagaslik s egyedül áll. Mikor Keresztelő János szigorúan erkölcsös jellemét megdicsértük: éreztük fogyatkozását azonnal, mihelyt Jézus feltűnt. Nikodémusz eltörpül előtte, mihelyt össze-találkoznak; s a természetileg tiszta jóságú Nathanaellel szemben is magasan kiemelkedik.

El kell ismernünk, hogy vannak dolgok, melyeket kimagyarázni nem tudunk. Isten világa telve van meglepő tényekkel. A valódi művészek művei, az összhangok és arányok, a szép arcz, a kellemes hang, a szeretet működése, a hit magasabb vágyai, a halhatatlanság reménye, — mindezek bizonyos titokzatossággal vannak vegyülve, melyet a tudomány ki nem magyarázhat. — Így van a Jézus életével is.

Jézus jellemző eszméi és tanításai teljesen ismertek. Tanította, hogy Isten a legvalódibb lény vagyis létező tény a világegyetemben. Senki sincs közelebb, mint Ő. Jelenléte körül-övez minket. Lelkünk csak az Isten mindenütt jelenlevő lelke által nyert és nyer

életet. Az erőnek, igazságnak, gondolatnak csatornái, eszközei vagyunk. Isten léte magyaráz meg és egyesít mindent. Az ember semmivel sem bír kizárólag. Valódi élete abban áll, hogy tegye, mit Isten akarata rendel. A mindent egybe-kapcsoló törvény: a szeretet; ez a legmagasabb és legszentebb dolog. A mindenek Atyjának s következésképen az ő gyermekeinek is élete a szeretet. Bizzatok a szeretet utasításaiban, akárhová vezessen is; kövessétek azt, még ha áldozatot és vértanuságot követel is. Hogyha feláldoztok mindent, esetleg az életet is, a szeretetért, de a szeretetet megtartjátok: az istenies életet tartjátok meg.

Vannak nevezetes helyek, melyek ez eszméket magukban hordozzák: *„boldogok, a kiknek szívék tiszta, mert ők az Istent meglátják;”* *„Szeressétek ellenségeiteket;”* *„Az ő napját feltámasztja mind a gonoszokra, mind a jókra;”* *„Jobb adni, mint elfogadni;”* *„Az Isten lélek, és a kik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.”* — Jézus úgy találta, hogy az emberek mindenfelé önzők, vagyis első sorban a saját életüket igyekeznek megmenteni. Láta, hogy az élet titka ép az ellenkezőben áll; mert e mindenségben Isten uralkodik. A ki tehát életét az Isten szolgálatára adja — vagyis az Isten igazságait beszéli s cselekedeteit cselekszi, — az megtalálja valódi életét. Szolgáljátok az *egésznek* életét, s az egésznek gondja lesz reátok, *részecskékre*. *„Az én eledelem az, hogy annak akaratajt tegyem, a ki engemet elbocsátott.”*

Ez eszmék az egész Új-Testamentumon átvonulnak; de — más iratoktól eltekintve — az Ó-Testamentumban is megtalálhatók. S habár Jézus nem tisztithatta meg ezeket teljesen az akkori idők babo-

nájától, — de mégis megtette azt, a mit mások csak részben tettek vagy csupán emlegettek. Eszméit nemcsak gondolta, mint a farizeusok, hanem a gyakorlatba is átvitte. Ugy élt, mint ki Isten jelenlétét folytonosan érzi. Nem mondta, hogy az anyag rossz, mint az Esszéusok; hanem szüntelen élvezte lelkileg Isten szép világát. Életét nem tartotta sajátjának. Embertársait, mint testvéreit, szerette, s teljesen rászentelte magát a nagy ember-testvériség szolgálására. Miről érezte, hogy igaz és jó: azt bátran mondotta és cselekedte. Megkísérlé létre hozni a béke országát, melyről mások is álmództak volt. Mintegy így szólt az emberekhez: „Fogjunk kezet, csatlakozzunk s tegyük valóvá a jó idöket.“

Mindez új volt. A proféták s a Keresztelő ép oly félelmetlenek voltak, mint Jézus, s tán oly engedelmesek is; de ök Isten országáról mint *eljövendőről* beszéltek. Jézus azt hirdette, hogy az Isten országa már itt van. Ez egészen új, érthetőbb s örvendetesebb felfogás és álláspont volt. Minden időben voltak békeszerető, nyugodt, igaz lelkek, mint Nathaniel; de nem jutott eszükbe egyebet tenni, mint a saját tiszta életüket élni. Amazok a bünösöket kikerülték, de Jézus nem. Célja volt a társadalmi rendet megjavítani, hogy bünösök ne létezzenek. Nem volt semmi beteges, önsanyargató, komor elem e nagy férfiúban, ki Isten jelenlétét mindig érezte, a halál félelmén felülemelkedett s az arany-kor eljövételéért dicsőn küzdött és szenvedett. — A proféták és önsanyargatók lenn a ködhomályban kétes harczot vívtak a rossz ellen ennek harczmezején; de Jézus oly előnyös magaslatra emelkedett, honnan az ütközet menetét megváltoztathatta. Ezen a magaslaton egy ember több, mint lenn száz

harczó; mert a testvéri szeretet megszentelt lobogójának már a látása is megszalasztja a gonoszság harczosait!

Jézus rendszerét vagy titkát tehát megtalálhatjuk. Nem elég, hogy egy családban, gyülekezetben vagy képviselő-házban jóindulatú és jóakaró közepes emberek vannak, mint Péter és János. Leszavazzák, lebeszélik vagy megvásárolják őket. — Nem elég, hogy itt és amott nyugodt, türelmes emberek akadnak, mint Nathanael, kiket nem lehet félrevezetni vagy megvesztegetni. Az sem elég, ha van egy profétánk, ki hatalmas beszédével a bünt ostorozza. — Hanem adjatok egy embert, a ki teljesen önzetlen; ki szánja a bűnöst, mialatt szereti az elnyomottat; ki egész valóját, szívét s lelkét a család vagy nemzet szolgálatára szenteli, s minden dolgot a szeretet szempontjából tekint: . . . és egy ilyen ember legyőzhetetlen vezér lesz!

Az emberek megszokják a külső törvények és szabályok szerint járni. E törvények korlátain belől, megkövetelhetjük magán-jogainkat; embertársaink iránt lehetünk bizalmatlanok, kemények, szigoruak, szivtelenek, boszú-állók, dölyfösök, követelők és engesztelhetlenek, — s mindezekre mentségeket találhatunk. De Jézus azt kérdi: „hogy vagytok lelkileg? Cselekedetek s beszédetek jó és igaz szellemben történt-e?” Ha ekkor megállunk és az eszmény világába bepillantunk: rögtön észreveszszük, hogy az egész mentegetőzésünk, midőn a törvényre s jogainkra hivatkoztunk, önzésen alapult; rögtön látjuk s átérezzük, hogy mily bámulatos magas a színvonal, melyet elérni tartozunk s melyre biztat a Krisztus szelleme.

Az aczél-tű, mint ilyen, még nem mutat egyenest északra, — de ha megdelejezzük azt: biztosan északra

mutat. Ép így némely emberek, csak azért mert jó anyagból vannak, még nem szükségképen élnek istenes életet. De Jézus élete delejezve s áthatva volt. Isteni erők működtek benne, s ő teljesen átadta magát ezek mozgatózásainak. A merre a szellem irányította, arra ment. Ez a világ nemcsak kitűnő anyagból való jóságot, hanem életet jóságot igényel; embereket, mint Jézus, kik elevenek és éberek minden városban, faluban és házban.

Itt a titka az emberek közti egyességnek. Eleve nitsd fel, életesítsd meg az embereket Krisztus szellemevel, — s az ilyenek aztán együtt-gondolkoznak s cselekednek. — Mit parancsol Isten szózata, hogy tegyünk az ember-szeretet érdekében? E kérdésre a Krisztus élete s példája ad igazi feleletet. Mihelyt ezt a kérdést őszintén fölteszem: rögtön kezet fogok a minden országok és korszakok nagyjaival. Mihelyt ezt a kérdést együttesen tesszük fel: azonnal egyek leszünk a rokonszenyben és az Isten-tiszteletben.

Bámulatos, hogy Jézus — aránylag oly csekély neveltetés és tanulás mellett — hogyan öröközhette meg nevét a legműveltebb nemzetek életében. Egyik mondása némileg megfejtja e titkot. „Ha a te szemed tiszta leend: a te egész tested világos leszen“ — így szól. A tanulás milyensége, a magas színvonalról való messzi-látás teszi az embert bölcsesé. A szeretet tiszta szeme előtt a titkok s rejtélyek föltárulnak, az emberi viszályok kiegyenlítődnek, a jó és rossz viszonyai tisztázódnak. — Valjon mi igyekezzünk-e a bonyolult kérdésekre a látás milyensége szerint felelni? Valjon e kérdések helyett: mi lenne hasznos? mi lenne okos és észszerű? — kérdezzük-e olykor azt is, hogy „mit parancsol a testvéri szeretet?“ vagy hogy „miként ohaj-

tanók, hogy mások hasonló esetben velünk szemben cselekedjenek?!⁶

Végül, mi ád ihletet és vigasztalást közönséges életünknek? A Jézus élő jósága, melegsége és világossága, mint tűz a száraz anyagban, fokról-fokra, századokról századokra terjed, lángol és gyújt, mignem kitör és égni fog millió otthonban. A Jézus példányképe az igaz ember példányképe mindenütt s mindenkor, — az élő és elevenített emberé, az igaz, a barátságos és testvéries emberé, a melegen érző, lángolva hívó, bizó és remélő emberé. — Atyánk, ihlesd életünket a te lelked által! Mutasd meg, mi a krisztusi, — és mi igyekezni fogunk megtenni azt! Engedj bepillantást Isten országába, — és mi törekedni fogunk megvalósítani azt! Te-reád bizzuk magunkat, hogy taníttassunk és engedelmeskedjünk.

